

Marek Rubnikowicz, Małgorzata Markiewicz

Głazica, gm. Szemud, woj. gdańskie.
Stanowisko 1

Informator Archeologiczny : badania 20, 217-218

1986

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

GIECZNO, gm. Kierz
woj. łódzkie
Stanowisko 8

patrz
późne średniowiecze

GLIWICE
woj. katowickie
Brama Raciborska

patrz
późne średniowiecze

GLAZICA, gm. Szemud
woj. gdańskie
Stanowisko 1

Uniwersytet Mikołaja Kopernika
Pracownia Dziejów Szklania
Instytut Archeologii i Etnografii
w Toruniu

Badania prowadził mgr Marek Rubnikowicz /autor sprawozdania/ przy współudziale mgr Małgorzaty Markiewicz. Finansował IALE Uniwersytetu M. Kopernika w Toruniu oraz WKZ w Gdańsku. Pierwszy sezon badań. Późnośredniowieczna huta szkła /XV w./

Prowadzone od 1982 r. badania terenowe mające na celu rozpoznanie średniowiecznego i nowożytnego hutnictwa szkła na Pomorzu doprowadziły do zlokalizowania znacznej ilości hut szkła. Stanowiskami o największych walorach poznawczych są obiekty późnośredniowieczne. Znikoma ilość materiałów zabytkowych występujących na powierzchni gruntu, często zalegających w terenie o utrudnionej "czytelności" podłoża powoduje, że stanowiska te są stosunkowo nieliczne. Istotnym elementem badań poszukiwawczych są informacje pisane, potwierdzające działalność hut szkła w obrębie badanych miejscowości.

Stanowiskiem zlokalizowanym przy pomocy informacji pisanych pochodzących z 1438 r. są pozostałości po hucie szkła w Glazicy. Obiekt ten położony jest w odległości około 2300 m na północny zachód od Szemuda, w połowie wysokości znacznego wyniesienia morenowego, bezpośrednio przy krawędzi głębokiego parowu. Parów ten, obecnie w znacznej części zasypany w wyniku przemysłowej eksploatacji żwiru był jednocześnie granicą oddzielającą niewielką płaszczyną, na której stwierdzono relikty huty szkła.

Wykopy zlokalizowane zostały w niewielkim zagłębieniu, w południowej części garbu terenowego. Pokrycie całej powierzchni uprawą łąkową uniemożliwiło określenie zasięgu w oparciu o materiały zabytkowe występujące na powierzchni gruntu. Poprowadzono zatem sieć rowów o szerokości 1 m, rozmieszczonych na całej powierzchni, na której stwierdzono zaleganie różnych pozostałości związanych z działalnością huty szkła. Na podstawie występujących zaburzeń struktury warstwowej zlokalizowano zasięg stanowiska. W miejscu największej ilości wtrętów antropogenicznych w warstwie naturalną poszerzono wykopy, odsłaniając tym samym całą powierzchnię huty. Na przebadanej tą metodą powierzchni 222,5 m² odkryto liczne pozostałości po hucie szkła.

Obiektami o największych walorach poznawczych były pozostałości pieców szklarskich oraz fragmenty ścian budynku produkcyjnego. Obiekty te, zalegające pod cienką warstwą humusu, były w znacznym stopniu zniszczone i w żadnym z nich nie stwierdzono pozostałości po elementach konstrukcyjnych.

Obiektem centralnym jest piecowisko /obiekt nr 1/ zachowane w podłożu w postaci owalu o wymiarach 3,0 x 5,0 m, posadowione na osi E-W. Elementem wyróżniającym ten obiekt od otoczenia jest jego intensywnie pomarańczowe zabarwienie wynikające z długotrwałego oddziaływania wysokich temperatur na podłoża działającego pieca. Jako że na całej powierzchni stanowiska stwierdzono występowanie jednorodnego podłoża gliniastego, pozostałości po piecu zachowały się w formie spieczonego "klepiska" glinianego o miąższości dochodzącej do 1 metra. W stropie piecowiska natrafiono na stosunkowo nieliczne materiały zabytkowe w postaci kilkudziesięciu fragmentów wyrobów szklanych różnych kategorii /naczynia, szkła okienne/. W odległości od 0,4 do 1 m od ścian S, W, W obiektu nr 1, już na poziomie II warstwy mechanicznej /0,2-0,3m/

odnotowano regularne przyciemnianie o szerokości około 0,4 m, o wypełniaku składającym się z gliniastej próchnicy przemieszanej z licznymi kamieniami, częściowo o regularnym układzie. Po odsłonięciu całości przyciemnienia okazało się, że są to pozostałości ścian budynku produkcyjnego huty, w którym znajdował się główny piec produkcyjny. Ściany wzniesione były na planie zbliżonym do owalu. W części W, w miejscu największego przewężenia budynku grubość ściany wzrasta do około 1,5 m. Na podstawie układu nawarstwień przypuszczać możemy, że w miejscu tym konstrukcja budynku została dodatkowo wzmocniona murem przyporowym. Interesującym jest, jak się wydaje, fakt przerwania ciągłości ściany na odcinku około 1 m /w części NW/. Przerwa ta jest optymalną szerokością odpowiadającą wymiarom otworu drzwiowego, który znajdował się zapewne w tej samej części budynku. Ciekawym rozwiązaniem konstrukcyjnym budynku jest jego część wschodnia. W połowie długości drugiego z pieców /znajdującego się na przedłużeniu osi pieca głównego/ ściany budynku zakamują się i kończą w odległości 0,3 - 0,5 m od ściany pieca. A zatem budynek osłaniał jedynie piec główny - służący do wytopu masy szklanej i produkcji wyrobów, a tzw. piec dodatkowy znajdował się częściowo poza powierzchnią osłoniętą ścianami, chociaż zapewne przykryty był dachem. Pewną wskazówką sugerującą zadaszanie całości huty są zachowane dwie jamy postępowe znajdujące się na przedłużeniu ścian budynku. Poza obiektami o jednoznacznym technologicznym przeznaczeniu odkryto także kilka obiektów, które są nierozdzielnie związane z działalnością produkcyjną huty. W bezpośrednim sąsiedztwie ściany S budynku znajduje się jama /być może odpadowa/ o wymiarach 1,5 x 1,5 m i głębokości dochodzącej do 1,2 m. Jest ona w całości wypełniona dużymi spiekami szklarskimi oraz kamiennymi elementami konstrukcyjnymi. W odległości 1,5 m od N ściany budynku znajdowały się dwa duże paleniska o średnicy dochodzącej do 1 m. Nie można wykluczyć, że są to paleniska bezpośrednio powiązane z procesem technologicznym huty. Otrzymywany tu popiół drzewny mógł być dodawany do zestawu szklarskiego jako jeden z podstawowych składników szklotwórczych.

Podczas badań wydobyto także kilkadziesiąt fragmentów wyrobów szklanych, zlokalizowanych w przeważającej części w bezpośrednim sąsiedztwie pieców. Najczęściej występującymi wyrobami były różnorodne naczynia szklane. Poza tym w kilku przypadkach natrafiono na niewielkie fragmenty szyb gomółkowych.

Przeprowadzona analiza pozwoliła na jednoznaczne stwierdzenie okresu, w którym prowadzona była działalność produkcyjna. Wydobyte naczynia oraz gomółki były typowymi formami dla XV w. Datowanie to poparte jest dodatkowo źródłami pisаныmi, w których w 1438 r. wspomina się o działającej w Głzicy hucie szkła.

Materiały zabytkowe i dokumentacja znajdują się w Pracowni Dziejów Szkła Instytutu Archeologii i Etnografii Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Badania zakończono.

GNIEZNO
woj. poznańskie

Muzeum Początków Państwa Polskiego
w Gnieźnie

Badania pod kierunkiem dr Gabrieli Mikołajczyk prowadziła mgr Katarzyna Szurkowska. Pierwszy sezon badań. Kaplica pw. św. Stanisława. Okres nowożytny /XVI w./.

Na stanowisku 15 /ary: 22, 23, 26, 27, 30, 31/ prowadzono prace wykopaliskowe w miejscu występowania reliktyw kaplicy pod wezwaniem św. Stanisława, ufundowanej w 1522 r. przez prymasa Jana Łaskiego.

Po raz pierwszy zarysy obiektu odsłonięto w 1947 r., a w 1965 r. przebadano drogą prac wykopaliskowych jego część północną /absyda/. Celem podjętych na nowo badań jest weryfikacja hipotezy o wykorzystaniu przez budowniczych kaplicy, ruin znacznie starszej budowli - być może przedromańskiego kościoła grodowego z czasów Mieszka I.

Kaplica zbudowana została na planie koła /średnica wewnętrzna 9,10 m/ z trzema absydami od strony północnej, wschodniej i zachodniej /średnica wewnętrzna absyd 4 m/. Grubość muru